

Kunsten en Wetenschappen worden aangesteld en beëdigd. Zij bezitten politionele bevoegdheid ten aanzien van de naleving van de Vogelwet.

Tot slot doen wij een beroep op alle vogelliefhebbers onder de leden van het Natuurhistorisch Genootschap om toe te treden als actief lid van de vogelbeschermingswacht "Maastricht e.o.". Ook voor degenen die gaarne in aanmerking wenschen te komen om aangesteld te worden als Controleur Vogelwet 1936 bestaat thans de gelegenheid daartoe.

Het Natuurhistorisch Museum te Maastricht, verstrekt U gaarne nadere inlichtingen.

DE ROODKOPKLAUWIER (LANIUS SENATOR L.)

broedde in 1945 onder den rook van Maastricht.

Het waarnemen van een Roodkopklauwier mag zeker als een zeldzaamheid beschouwd worden. Dat buitenkansje viel mij te beurt op Zaterdag 26 Mei.

Terwijl ik in den voormiddag van dien dag langs het Julianakanaal fietste, zag ik den vogel zitten op 'n paaltje van 'n weideafrastering bij „Het Broek” van de gemeente Borgharen. Het zal niemand verwonderen dat ik onmiddellijk afstapte en mijn kijker voor den dag haalde. Van een afstand niet grooter dan 25 meter kon ik den mooien vogel rustig waarnemen. Ik hoop te natuurlijk met 'n broedgeval te doen te hebben, maar hoe ik ook rondspeurde, van een tweede exemplaar was niets te bekennen. Ook op Maandag 28 Mei zag ik maar één vogel.

Zaterdag 2 Juni was hij er nog. Op 'n gegeven oogenblik kwam er 'n Wielewaal aangevlogen en ging in 'n Canadeesche populier zitten. Maar het duurde niet lang of hij werd door den Roodkop verwoed aangevallen en verjaagd. Bij onderzoek zag ik in dien boom 'n nest, op ongeveer 8 meter hoogte, tusschen overjarige scheuten tegen den stam, naar de Zuidkant.

In Juni 1937 constateerde ik 'n broedgeval van senator onder bijna gelijke omstandigheden, 't nest zat toen echter wel 12 meter hoog. Toch had ik nu nog geen volkomen zekerheid. Die kreeg ik 'n uurtje later, toen twee Eksters het bewuste nest probeerden te plunderen. Door twee Roodkoppen werden zij onmiddellijk onder luid getjekker heftig aangevallen en op de vlucht

gedreven. Even daarna zag ik een der vogels naar het nest vliegen en niet meer verschijnen. Vermoedelijk zat zij ('t zal wel 't wijfje geweest zijn) op 26 en 28 Mei ook al te broeden.

Op 4 Mei vond ik onder den nestboom 'n halve dop van een uitgezogen ei. Overigens vertoonden de vogels zich in de week van 3 tot 10 Juni maar zelden. Het is mij trouwens opgevallen, dat deze klauwieren zich veel in de hoge boomen ophielden en zich weinig blootgaven en zoo kwam 't dan ook, dat op 7 Juni 'n paar vrienden slechts 'n glimp van een der vogels te zien kregen, toen hij van 't nest vloog. Alleen in den tijd toen de ouden druk voedsel voor hun jongen moesten zoeken kon men ze meer op de draden en palen der weideafrastering en in de lage struiken waarnemen. Dat was bijv. het geval op Woensdag 13 Juni, toen ik het genoeg had het betreffende terrein te bezoeken met 'n paar heeren, waaronder één van onze Amerikaansche bevrijders, Mr. Peabody, 'n ijverig „ornithologist”, die van zijn verblijf in Maastricht gebruik maakte om de vogels in de omgeving der stad te leeren kennen. Op dien dag konden wij de oude vogels gedurende langen tijd op ons gemak en tamelijk dichtbij observeren, maar toen waren er ongetwijfeld ook nestjongen te verzorgen.

Ook de daaropvolgende dagen zag ik beide ouden dikwijls op de draden zitten, soms op korten afstand van elkaar. Ik kon dan duidelijk waarnemen, dat de witte schoudervlek bij het mannetje veel helderder was dan bij het wijfje. Het laatste zag er toen ook al een weinig vormfaad uit, zeker tengevolge van het broeden. Dat belette haar echter niet veel ijveriger te voeren dan het mannetje.

Maar ik wilde graag de jonge Roodkoppen ringen; de jonge Roodkoppen, zeg ik, ofschoon zij nog geen roode kop hebben: de roestbruine schedelkap krijgen ze pas na het ruien. Als nestjongen lijken ze sterk op die van den Grauwzen Klauwier. Om vier redenen leek mij den vroegen voormiddag van Maandag 18 Juni het meest geschikt voor die manipulatie: 1° ik was dan vrij; 2° de jongen zouden niet te klein en niet te groot zijn; 3° het was dan hopelijk niet druk op 't rijwielpad, dat op korten afstand van den nestboom langs 't Julianakanaal loopt; 4° ik kon dan geholpen worden door een van mijn leerlingen, Frits Willems, die in 't bezit is van

een paar klimijzers „made in U. S. A.". Ik moet bekennen, dat de laatste reden de doorslag gaf, want ikzelf zag geen kans om bij 't nest te komen. Achteraf kan ik zeggen, dat alles naar wensch verlopen is. Al was 't ook z'n eerste experiment in 't klimmen en al was hij, naar hij later bekende, een tikje zenuwachtig, Frits Willems „klaverde" dapper tot bij 't nest, liet in 'n zakdoek aan 'n touw de jongen (er waren er drie) naar beneden en trok ze, nadat ze geringd waren, omhoog om ze weer in 't nest te zetten. 'n Onbebroed ei bracht hij nog mee omlaag; jammer dat dat later verongelukt is. De oude vogels hadden intusschen wel wat getjekkerd in de boomkruinen, maar nauwelijks hadden wij ons een weinig teruggetrokken of ze gingen weer ijverig aan 't voeren.

Op 26 Juni zat één der jongen al op 'n tak van den nestboom; op 't gras eronder vond ik een braakballetje van insectenschildjes en ... een dop van 'n merelei.

Nog vele malen ben ik naar de mooie vogels gaan kijken. Op 29 Juli zag ik nog 2 jongen en een oude, de laatste was sterk in de rui. Twee dagen daarna zag ik alleen nog 'n oude vogel. Waren de jongen toen al op reis naar hun winterkwartier?

K. STEVENS.

Januari 1946.

DE MEDICINALE BLOEDZUIGER

door

T. G. N. DRESSCHER en Dr. H. ENGEL
(Zoölogisch Museum, Amsterdam)

De beroemdste vertegenwoordiger van de groep der *Hirudinea* (Bloedzuigers) is de Medicinale Bloedzuiger (*Hirudo medicinalis* L.). In allerlei natuurhistorische boeken wordt dit dier aangehaald en het was vooral in de vorige eeuw aan iedereen bekend door het veelvuldig gebruik, dat men toen van dezen worm maakte. Onze eminente natuuronderzoeker E. Hei-mans schreef in een van zijn bekende werkjes, dat hij zich nog best kon herinneren, dat zijn ouders de dieren in flesschen hielden. In dien tijd werd nl. de bloedzuiger zoowel door den medicus als den leek als middel gebruikt om overtollig bloed aan het menschelijk lichaam te ontnemen. Het was in den tijd, toen men aan adering een groote waarde bij de gene-

zing van alle mogelijke ziekten toekende. Door het veelvuldig verbruik van bloedzuigers kon de groote behoefte eraan moeilijk worden bevredigd. De dieren werden in het wild gevangen. Al spoedig na het begin der bloedzuigertherapie werden ze overal zeldzamer en men moest in sommige landen weldra beschermende maatregelen nemen om algeheele uitroeiing te voorkomen. De benodigde wormen werden daarom veelal gekweekt en in grooten getale uit Duitschland en Hongarije ingevoerd. De reizen der (vooral Hamburgsche) bloedzuigerzoekers strekten zich steeds verder naar het Oosten van Europa uit.

Ons land had te dien tijd ook zijn bloedzuiger-kwekerijen, die omstreeks 1835 o.a. bij Apeldoorn, Zutphen, Meppel en Haren gevestigd waren. Slechts een beperkt aantal werd, door het steeds sporadischer voorkomen dezer wormen, in Nederland in de vrije natuur gevangen. Het is jammer, dat er zoo weinig gegevens omtrent de oude vindplaatsen bekend zijn. In ieder geval is het zeker, dat de medicinale bloedzuigers in het land van Voorne, Goeree en Overflakkee in het wild voorkwamen en verder op Noord- en Zuid Beveland, bij Apeldoorn, Weert en op de eilanden Texel en Terschelling. In hoeverre deze vindplaatsen als natuurlijk zijn op te vatten, kan niet worden uitgemaakt, daar in die jaren vrijwel iedereen na het gebruik der bloedzuigers de dieren in het water wierp en aldus de geïmporteerde wormen de gelegenheid bood zich in het wild voort te planten.

De bloedzuigers zijn alle hermaphrodiet en bezitten dus zoowel mannelijke als vrouwelijke geslachtsorganen. De bevruchting is wederkeerig, zoodat de kansen op vermeerdering daardoor grooter zijn. Na de copulatie vindt het afzetten van de eieren na een tijd van 6 tot 9 maanden plaats. De worm graaft vóórdien een hol in de aarde, even boven den waterspiegel. Dan wordt een cocon van ± 2 cm lengte, welke met een sponsachtige massa is omgeven, gemaakt, waarin ongeveer 30 eieren worden afgelegd. De tijd, waarop dit gebeurt, ligt tusschen Juli en October; meestal echter aan het einde van de maand Augustus of in het begin van September. In den loop van 5 tot 12 dagen kunnen circa 8 cocons worden afgezet. Gewoonlijk komen de jongen pas het volgende